Analyysi

Ennusteet viittaavat kustannuskilpailukyvyn pysyvän ennallaan

Suomen talous | 26.01.2022 | Lauri Kajanoja

KIRJOITTAJA

Lauri Kajanoja

Tuoreiden ennusteiden perusteella Suomen kustannuskilpailukyky näyttää vuonna 2022 olevan lähellä koronapandemiaa edeltänyttä tasoa. Ennusteet viittaavat tähän siinä tapauksessa, että palkkaratkaisut koko taloudessa ovat lähellä teknologiateollisuuden viimeaikaisia sopimuksia. Kun vielä kesällä 2021 oli syytä odottaa kustannuskilpailukyvyn heikkenevän, ovat sen näkymät nyt parantuneet. Syynä on etenkin se, että työn hinnan nousua Suomen ulkopuolella koskevia ennusteita on tarkistettu ylöspäin. Epävarmuutta näkymiin tuo osaltaan se, että toteutunutta kehitystä kuvaavissa tilastotiedoissa ei ole vielä nähtävissä ennusteissa odotettua työn hinnan nousun tuntuvaa kiihtymistä euroalueella.

Pandemian alkuvaiheen suurimmat heilahtelut ovat takana

Ennen koronakriisiä vuosina 2018 ja 2019 Suomen kustannuskilpailukyky pysyi suunnilleen muuttumattomana. Tähän viittaa koko talouden vaihtosuhdekorjattujen yksikkötyökustannusten kehitys (kuvio 1). Samoin siihen viittaa teollisuuden reaalisten yksikkötyökustannusten kehitys (kuvio 2). Kustannuskilpailukyvyn merkitystä ja mittareita esittelee Kajanoja (2017).

Vuonna 2020 henkeä kohti laskettu työn tuottavuus supistui koronakriisin seurauksena euroalueella niin paljon, että tärkeimpien perinteisten mittarien mukaan Suomen kustannuskilpailukyky näytti parantuvan (kuviot 1 ja 2). Paranemisen voi kuitenkin arvioida jo pitkälti kumoutuneen. Tähän viittaa koko talouden yksikkötyökustannusten kehitys vuoden 2021 mittaan, ainakin suhteessa euroalue 12 -maihin (kuvio 3).

Kuvio 1.

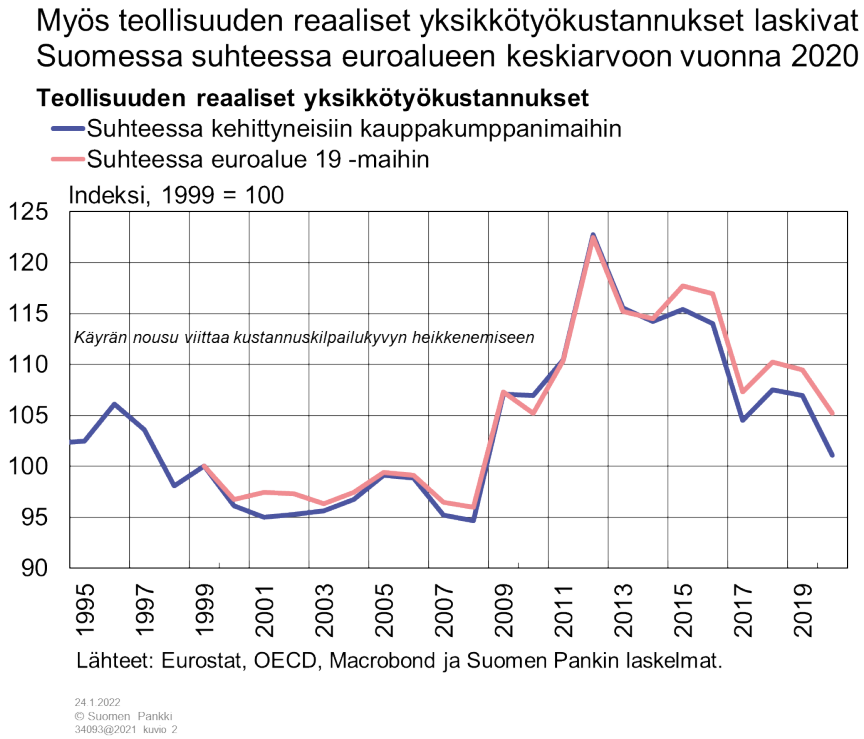

Koronakriisin alkuvaiheessa kustannuskilpailukyvyn mittareita heiluttivat jyrkät muutokset etenkin henkeä kohti laskettujen työtuntien määrässä euroalueen suurissa maissa. Ne vaikuttivat työn hinnan ja tuottavuuden mittareihin pitkälti siksi, että useissa maissa otettiin käyttöön erilaisia julkisesti tuettuja lyhennetyn työajan järjestelmiä.

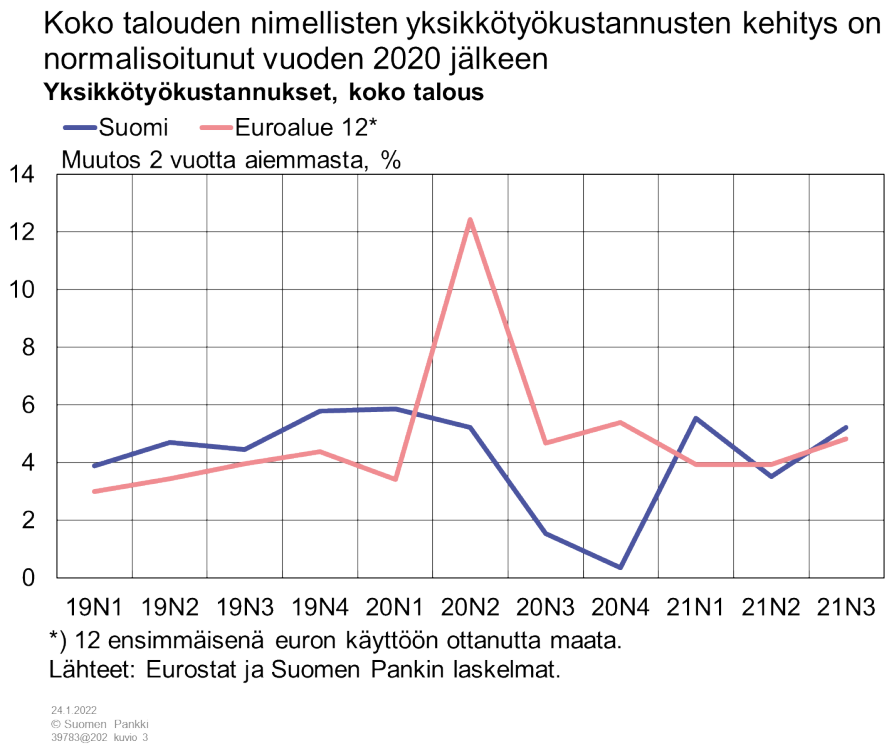
Nyt nämä vaikutukset ovat pitkälti poistuneet, mikä näkyy kuviossa 3. Niiden ei ole syytä odottaa vaikuttavan merkittävästi kustannuskilpailukyvyn mittareihin enää siinä vaiheessa, kun taloudet

ovat jättäneet kriisin pahimman vaiheen taakseen. Siksi kustannuskilpailukykyä on hyödyllistä tarkastella tämän vaiheen yli ulottuvalla ajanjaksolla eli vuodesta 2019 ainakin vuoteen 2022 asti.

Kuvio 2.

Kuvio 3.

Teollisuuden suhteellisissa hinnoissa jyrkkiä muutoksia vuoden 2021 aikana

Teollisuuden reaaliset yksikkötyökustannukset antavat vuoden 2021 toisen ja kolmannen vuosineljänneksen osalta myönteisemmän kuvan kustannuskilpailukyvyn kehityksestä kuin koko talouden yksikkötyökustannukset (kuvio 4). Tämä ei ole seurausta työn hinnan tai tuotannon määrän kehityksestä vaan jyrkistä muutoksissa suhteellisissa hinnoissa. Osassa teollisuudenaloista myyntihinnat ovat nousseet tuntuvasti suhteessa niiden ostamien välituotteiden hintoihin.

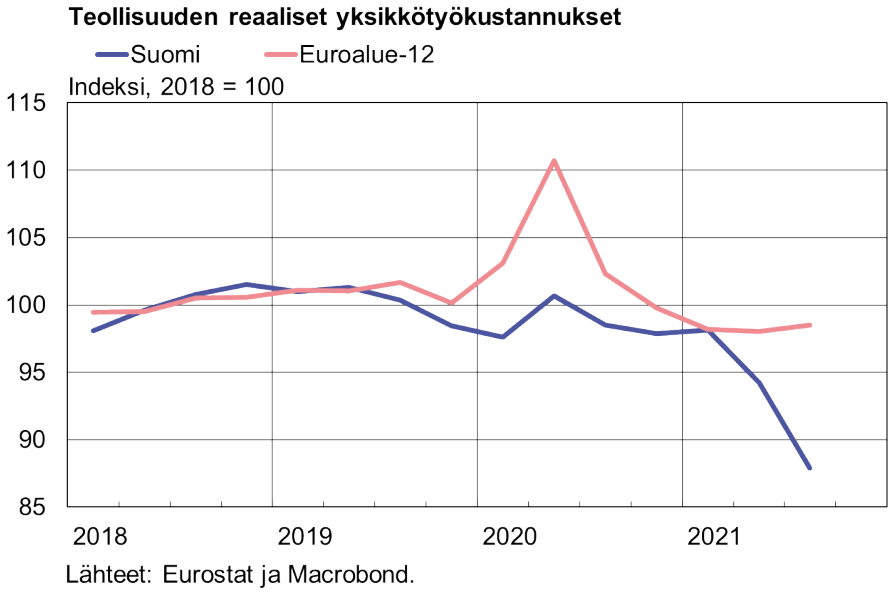
Vaikka teollisuus ostaa välituotteistaan suuren osan ulkomailta ja tuottaa suureksi osaksi vientiin, ulkomaankaupan vaihtosuhde ei ole muuttunut oleellisesti. Tuontihinnat ovat nousseet lähes yhtä paljon kuin vientihinnat.

Muutokset teollisuuden suhteellisissa hinnoissa liittynevät pitkälti pandemian maailmanlaajuisiin jälkivaikutuksiin. Tuotanto ei ole kaikilta osin pystynyt nopeasti vastaamaan kysynnän kasvuun ja muutoksiin siinä, mitä tuotteita kysytään. Joidenkin teollisuustuotteiden hinnat ovat nousseet poikkeuksellisen jyrkästi. Kaiken kaikkiaan näiden suhteellisten hintojen muutosten voi odottaa jäävän pitkälti väliaikaisiksi. Ne ovat tuskin silti kokonaan ohi vielä vuonna 2022.

Kuviossa 4 näkyvät erot Suomen ja euroalueen kehityksen välillä johtunevat siis suureksi osaksi kahdesta tekijästä. Ensimmäinen on lyhennettyjen työaikojen järjestelmien käyttö euroalueen suurissa maissa vuonna 2020. Toinen on teollisuuden suhteellisten hintojen muutos vuoden 2021 aikana.

Kuvio 4.

Suhteellisten hintojen muutokset pienensivät teollisuuden reaalisia yksikkötyökustannuksia Suomessa

Lähteet: Eurostat ja Macrobond.

24.1.2022
© Suomen Pankki
40055@2021 kuvio 1

Kustannuskilpailukykyä on nyt mielekästä tarkastella suhteessa koronakriisiä edeltäneeseen aikaan

Suomen kustannuskilpailukykyä voidaan mielekkäästi arvioida niin, että tarkastellaan koko talouden suhteellisten yksikkötyökustannusten kehitystä vuosien 2019 ja 2022 välillä. Suomessa on nyt solmittu työehtosopimuksia, joiden voi odottaa viitoittavan palkankorotusten keskimääräistä linjaa vuodelle 2022.

Vuonna 2022 koronakriisin alkuvaiheen väliaikaisiksi jäävät vaikutukset tuotannon määrään ja tehtyihin työtunteihin lienevät pitkälti poistuneet. Teollisuuden suhteellisten hintojen vaihtelut eivät puolestaan suoraan vaikuta nimellisiin yksikkötyökustannuksiin.

Kustannuskilpailukyky näyttää olevan tänä vuonna lähellä vuoden 2019 tasoaan

Suomen kustannuskilpailukyky ei näytä oleellisesti muuttuvan vuosien 2019 ja 2022 välillä, kun sitä tarkastellaan koko talouden yksikkötyökustannuksia koskevien ennusteiden avulla. Tuolloin yksikkötyökustannukset kasvavat euroalueella keskimäärin 5,9 % eurojärjestelmän ennusteen mukaan, kun ne Suomessa kasvavat 5,5 % Suomen Pankin ennusteen mukaan vertailukelpoisia lukuja käyttäen. Ennusteet on julkaistu joulukuussa 2021.

Työn hinnan ennustetaan nousevan Suomessa enemmän kuin euroalueella, kun sitä mitataan palkansaajakorvauksilla palkansaajaa kohti. Vuosien 2019 ja 2022 välillä nousu on Suomessa 8,8 %, kun se euroalueella keskimäärin on 7,4 %. Suomen hieman euroaluetta pienempi yksikkötyökustannusten nousu on siis seurausta siitä, että työn tuottavuuden ennustetaan kehittyvän Suomessa suotuisammin kuin euroalueella.

Kun arvioidaan ennusteisiin liittyviä epävarmuuksia, on syytä ottaa huomioon, että tuottavuuskasvun eroja koskevat ennustevirheet ovat keskimäärin selvästi suurempia kuin työn hintaa koskevat (Kajanoja ja Pönkä, 2021).

Työn hintaa Suomessa koko taloudessa koskeva Suomen Pankin joulukuinen ennuste on sopusoinnussa niiden työehtosopimusten kanssa, joita tammikuun 2022 alkupuolella solmittiin teknologiateollisuuden eri palkansaajaryhmille. Ennusteen osuvuuteen vaikuttaa palkkaliukumien lisäksi se, millaisia ratkaisuja muilla aloilla tehdään.

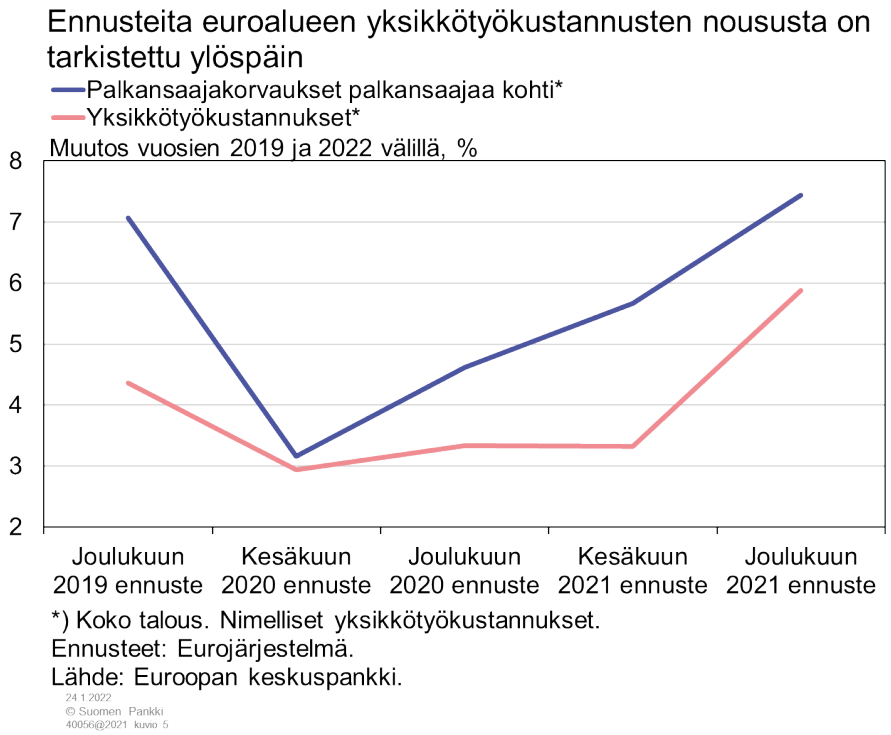
Euroaluetta koskevien ennusteiden osalta on mielekästä tarkastella eurojärjestelmän ennusteen lisäksi OECD:n ja Euroopan komission ennusteita vuoden 2021 lopulta. OECD:n ennuste euroalueen yksikkötyökustannusten kehityksestä tarkasteluajanjaksolla on suunnilleen sama kuin eurojärjestelmän, kun taas komission ennusteessa yksikkötyökustannusten nousu euroalueella olisi jonkin verran vähäisempää. Tämä voi selittyä osin sillä, että komission ennuste on laadittu aiemmin kuin kaksi muuta ennustetta.

Suomen kustannuskilpailukyvyn näkymien muutoksen syynä etenkin palkkojen nousuvauhdin ennustettu kiihtyminen euroalueella

Suomen kustannuskilpailukyvyn näkymät ovat parantuneet viime kuukausina. Elokuussa 2021 käytettävissä olleet ennusteet viittasivat vielä selvään riskiin kustannuskilpailukyvyn

heikkenemisestä. Sen jälkeen euroalueen työn hintaa koskevia ennusteita on tarkistettu ylöspäin. Samoin on käynyt ennusteille yksikkötyökustannuksista, kun euroalueen työn tuottavuutta koskevia ennusteita on lisäksi tarkistettu alaspäin (kuvio 5).

Kuvio 5.

Vielä vuoden 2021 kesän ennusteiden mukaan koronakriisi olisi painanut työn hintaa euroalueella yhä vuonna 2022. Uusimpien ennusteiden mukaan työn hinta kuitenkin nousee euroalueella aiemmin arvioitua nopeammin. Nyt työn hinnan ennustetaan olevan vuonna 2022 samalla tasolla kuin sen arvioitiin olevan juuri ennen koronakriisiä laadituissa ennusteissa.

Euro on heikentynyt, ja työn hinta nousee euroalueen ulkopuolellakin

Kustannuskilpailukykyä tarkasteltaessa tärkeimmän vertailukohdan Suomea koskeville luvuille muodostavat muut euroalueen maat. Tämä johtuu siitä, että kun kustannuskilpailukyky näitä maita kohtaan muuttuu, valuuttakurssien liikkeet eivät kumoa muutoksia.

Etenkin lyhyellä aikavälillä kustannuskilpailukykyyn vaikuttavat myös kehitys euroalueen ulkopuolella ja euron ulkoisen arvon muutokset. Kesäkuun 2021 jälkeen euro on heikentynyt

vajaan prosentin verran, kun sitä tarkastellaan Suomen ulkomaankaupan painoilla. Tämä on osaltaan hieman parantanut Suomen kustannuskilpailukykyä suhteessa euroalueen ulkopuolisiin maihin.

OECD:n joulukuussa 2021 julkaistu ennuste tarjoaa hyvän lähtökohdan, kun tarkastellaan työn hintaa ja yksikkötyökustannuksia euroalueen ulkopuolella. Koko OECD:n ennusteet ja niiden viimeaikainen muutos kertovat suunnilleen saman viestin kustannuskilpailukyvystä kuin Suomen vertaaminen euroalueen keskiarvoon.

Yksikkötyökustannusten ennustetaan OECD-maissa keskimäärin nousevan hieman enemmän kuin euroalueella, kun tarkastellaan kehitystä vuosien 2019 ja 2022 välillä. OECD on tarkistanut ylöspäin työn hinnan nousua koskevia ennusteita etenkin Yhdysvaltain ja Ison-Britannian osalta.

Kustannuskilpailukyvyn tämän vuoden näkymissä on epävarmuutta molempiin suuntiin

Kustannuskilpailukyvyn näkymiin ja viimeaikaisen kehityksen tulkintaan liittyy yhä runsaasti epävarmuutta. Toteutunutta kehitystä kuvaavissa tilastotiedoissa ei ole ainakaan tähän mennessä näkynyt ennusteissa odotettua työn hinnan nousun tuntuvaa kiihtymistä euroalueella. Tämän voi nähdä riskinä ennustettua heikommasta kustannuskilpailukyvystä Suomessa.

Tähänastisen kehityksen tulkitsemista vaikeuttavat pandemian vaikutukset henkeä kohti tehtyjen työtuntien määrään ja suhteellisiin hintoihin teollisuudessa, joskin niiden suurimmat heilahtelut lienevät jo takanapäin.

Viimeaikainen muutos teollisuuden suhteellisissa hinnoissa tuo sekin epävarmuutta ainakin lyhyen aikavälin näkyviin. Jos muutos jää odotettua pitkäaikaisemmaksi, se saattaa merkitä kustannuskilpailukyvyn paranemista.

Epävarmuutta luo osaltaan myös se, että työehtosopimusneuvottelujen kierros on Suomessa yhä kesken. Palkkaliukumatkin voivat koronakriisin jälkimainingeissa yllättää. Riskejä liittyy aina myös työn tuottavuutta koskeviin ennusteisiin, jotka näyttävät nyt Suomen osalta melko myönteisiltä euroalueen keskiarvoon verrattuna.

Tässä artikkelissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä edusta

Suomen Pankin näkemystä.

Asiasanat

koronakriisi, kustannuskilpailukyky, Suomen talous, työn hinta, yksikkötyökustannukset